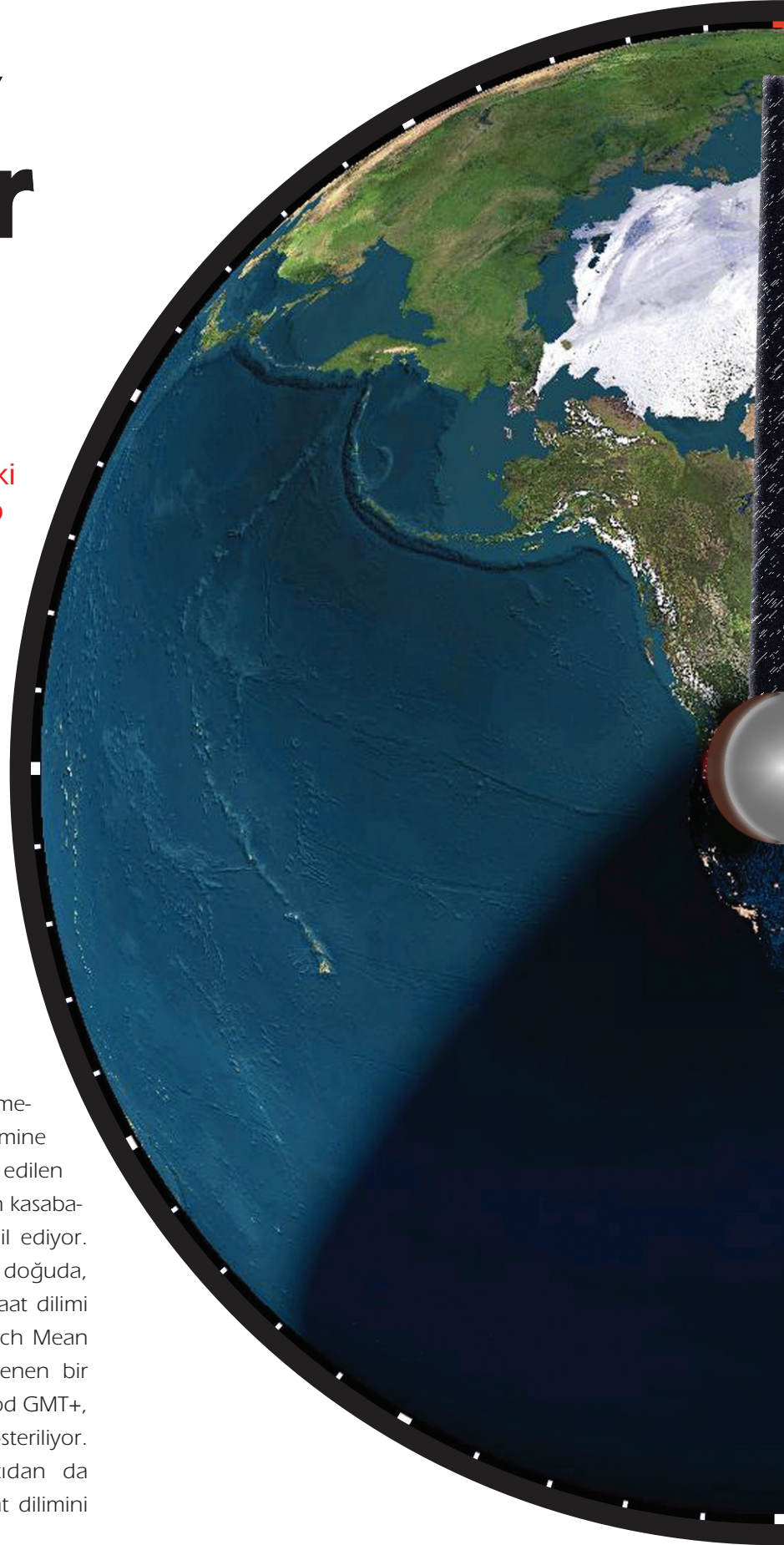

Haydi, Saatler İleri!

Her yıl, martın son haftasındaki pazar gününden başlayıp ekimin son haftasındaki pazara dek, gerçekte olduğundan bir saat ileri bir zaman dilimine taşınıyoruz. Bu süre boyunca Güneş bir saat daha geç doğuyor, doğal olarak da bir saat daha geç batıyor. “Bu uygulamaya neden gereksinim duyuyoruz?” sorusunun yanıtı açık: Gün ışığından daha çok yararlanıp daha az elektrik enerjisi tüketmek. Ama tek neden bu değil...

Saatlerin neden ileri alındığı konusuna geçmeden önce, dünyada uygulanan saat sistemine kısaca bir göz atalım. Bütün dünyaca kabul edilen saat sistemine göre İngiltere'nin Greenwich kasabasından geçen 0° boylamı başlangıcı temsil ediyor. Bu boylamdan başlayarak Dünya'da, 12'si doğuda, 12'si de batıda olmak üzere, toplam 24 saat dilimi bulunuyor. Her saat dilimi GMT (Greenwich Mean Time yani Greenwich Başlangıç Saati) denen bir kodla gösteriliyor. Doğuya giderseniz bu kod GMT+, batıya giderseniz de GMT- şeklinde gösteriliyor. Çünkü Güneş doğudan doğuyor, batıdan da batıyor. Her ülke kendisine en uygun saat dilimini

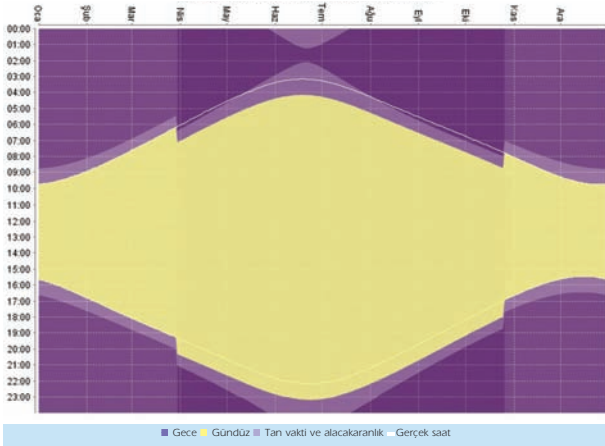

kullanıyor. Türkiye’de 30° doğu boylamıyla tanımlanan GMT+2 saat dilimini referans alan bir saat uygulanıyor. Bir örnek vermek gerekirse: İngiltere’de başlangıç saati 06.00’ken Türkiye’de Güneş doğmuştur ve 08.00’ı gösterir. Oysa İngiltere’den batıya iki saat gittiğimizde saat 04.00’ı gösterir ve Güneş daha doğmamıştır. İşte, ekimin son haftasından martın son haftasına kadar, GMT+2, başka bir deyişle kış saati, ülkemizin referans aldığı “resmi saat” olarak uluslararası kabul görüyor. Saatlerimizi bir saat ileri aldığımızda, GMT+2 saat diliminden 45° doğu boylamıyla temsil edilen GMT+3 saat dilimine, yani yaz saatine geçiş yapıyoruz.

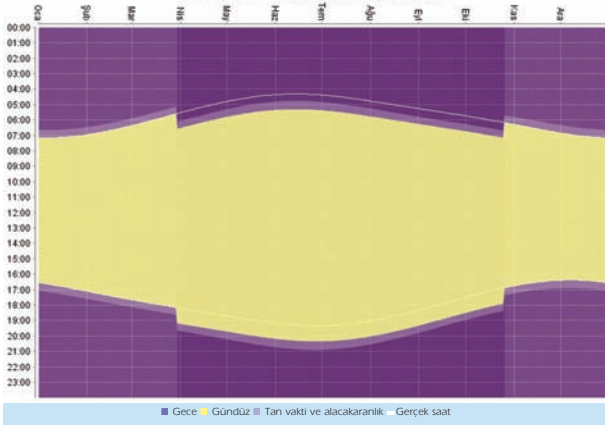
Yaz saati uygulamasına neden gereksinim duyuyoruz? Bilindiği gibi Dünya’da 360 boylam var. Her saat dilimi 15 boylamı kapsıyor. Her boylam arasındaki fark 4 dakika. Türkiye toprakları enine yayılan bir ülke. Doğusuyla batısı arasında 19 meridyen var. Bu da ülkemizin doğu ucuyla batı ucu arasında 1 saat 16 dakikalık zaman farkı yaratıyor. Özellikle kış günlerinde, örneğin en kısa gündüzün yaşandığı 21 Aralık’ta, Edirne’de Güneş 16.56’da, Kars’ta da 15.40’da batıyor. Yani, doğu bölgelerimiz gün ışığından yeterince yararlanamıyor. Yaz saati doğu bölgelerimizin de gün ışığından daha çok yararlanmasını sağlıyor.

Yaz saati uygulamasından, öncelikle enerji tüketiminin azaltılması bekleniyor. Uzayan yaz akşamları, konutlardaki aydınlanma amaçlı elektrik tüketimini azaltıyor. Örneğin, 25 Mart-28 Ekim 2007 arasında yapılan yaz saati uygulamasıyla 987 milyon kWh enerji tasarrufu yapıldı. Bu da yaklaşık 1,5 milyon nüfusu olan bir kentin neredeyse bir yıllık enerji tüketimine eşdeğer bir kazanım. Öteki yararları da şöyle sıralanabilir: Gün ışığında trafik kazalarının yanı sıra hırsızlık, saldırganlık gibi, karanlıkla artma eğilimindeki suçlar azalıyor; ekonomiye canlılık geliyor. Örneğin, uzun gündüzlerde insanlar işlerinden çıkıp eve gitmek yerine, alışveriş yapabiliyor. Gün ışığı insan yaşamını da olumlu etkiliyor. Uzun ve aydınlık yaz akşamları sevi-

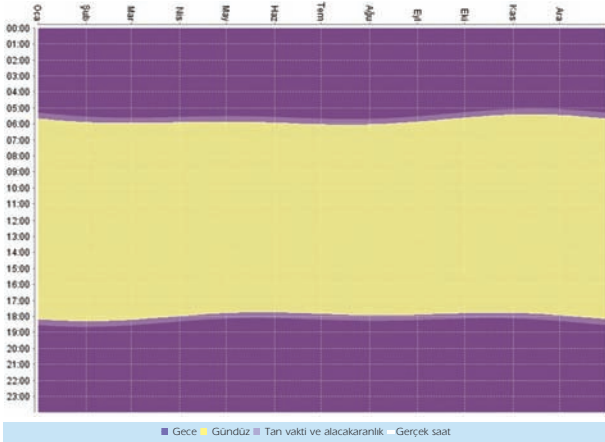
Norveç, Bergen

Türkiye, Ankara

Endonezya, Jakarta

Dünyanın kutup bölgelerinden ekvatora doğru gidildikçe, ülkelerin gün ışığından yararlanma olanakları da faklılaşıyor. Norveç-Bergen, Türkiye-Ankara ve Endonezya-Jakarta örnek olarak seçtiğimiz kentler. Grafikler, bu kentlerin bir yıl boyunca gün ışığından nasıl yararlandığını ve yaz saatiyle nasıl bir değişim yaşandığını gösteriyor. Endonezya-Jakarta'nın neden yaz saati uygulamasına gereksinim duymadığını siz de kolayca görebiliyorsunuz musunuz?

liyor çünkü güven duygusu yaratıyor. Bu da insanların sosyalleşmesini sağlıyor. Elbette ileri saat uygulamasının bazı olumsuz yanları da var. İnsan bedeninin değişen saate zor uyum sağladığı biliniyor. Ancak alınacak basit önlemlerle bu da giderilebiliyor. Örneğin, saat değişiminden yaklaşık dört gün önce her gün 15 dakika daha erken yatarak bu sorun aşılabiliyor.

Yaz saati uygulamasını yaşama hiç geçirmeyen ülkeler olduğu gibi, uygulamaktan vaz geçen ülkeler de var. Bir de çok geniş toprakları olan Rusya, ABD, Avustralya gibi bazı ülkelerin sınırları içinde birden çok saat uygulaması yapmayı zorunlu kılıyor. Örneğin, ABD'de New York'ta saatler 12.00'ı gösterirken San Francisco'da 09.00'ı gösteriyor.

Yaz saati uygulamalarında ülkenin coğrafi konumu, uygulamanın bir ölçütü olarak karşımıza çıkıyor. Ekvator ve ekvatora yakın bölgelerde, gündüz ve gece saatleri her mevsimde neredeyse eşit. Bu nedenle bu coğrafyada bulunan ülkeler yaz saati uygulamasına gereksinim duymuyor. Oysa dönencelerden başlayarak kuzeye ve güneye gidildikçe, gece ve gündüz arasındaki zaman farkları, mevsimlere göre değişim gösteriyor. Örneğin, kuzeydeki ülkelere Norveç'te, kış mevsiminde gündüz 09.50'de doğan güneş, öğleden sonra 15.30'da batarken, yazın gece 04.10'da doğup, yaklaşık 19 saat aydınlattıktan sonra, gece 23.10'da batabiliyor. Bu ülkelerdeki böyle günlere "beyaz geceler" adı verilmesi de bundan.

Ülkemizde beyaz geceler yaşanmıyor ama uzun gündüzlerin tadını çıkarmak, bunu yaparken de enerji tasarrufuna katkıda bulunmak, hepimizi mutlu ediyor.

Serpil Yıldız

Kaynaklar

http://www.livescience.com/health/070307_sleep_tips.html
<http://webexhibits.org/daylightsaving/b.html>